

De Zoemende Zweevers

Combineer de liefde voor Suske en Wiske albums met zweefvliegen en je krijgt 'De zoemende zweevers' als titel van een nieuw Natuurblad. Aanleiding voor dit artikel was ons natuurkamp met als thema 'ter land, ter water en ter lucht', waar we één dag vol zweefvlieg activiteiten organiseerden voor kinderen van 6 tot 12 jaar. Een van de activiteiten was een nestplaats maken voor zweefvliegen. Geïntrigeerd? Lees gerust verder.

● Zweefvliegen herkennen

Zweefvliegen vormen een grote groep uiteenlopende en vaak kleurrijke vliegen. In België zijn meer dan 340 soorten bekend. Deze grote variatie komt doordat ze de meeste andere stekende insecten zoals wespen, bijen en hommels (vliesvleugeligen) nabootsen. Dit noemen we mimicry en helpt hen om predatie te voorkomen. Niet alle zweefvliegen lijken op vliesvleugeligen. Gitjes bijvoorbeeld zijn heel klein, vaak donker van kleur en lijken meer op wapenvliegen.

AFBEELDING 1: EEN VARIËTEIT AAN SOORTEN ZWEEFVLIEGEN / BRON: ALVESGASPAR, WIKIMEDIA COMMONS (CC BY-SA-3.0)

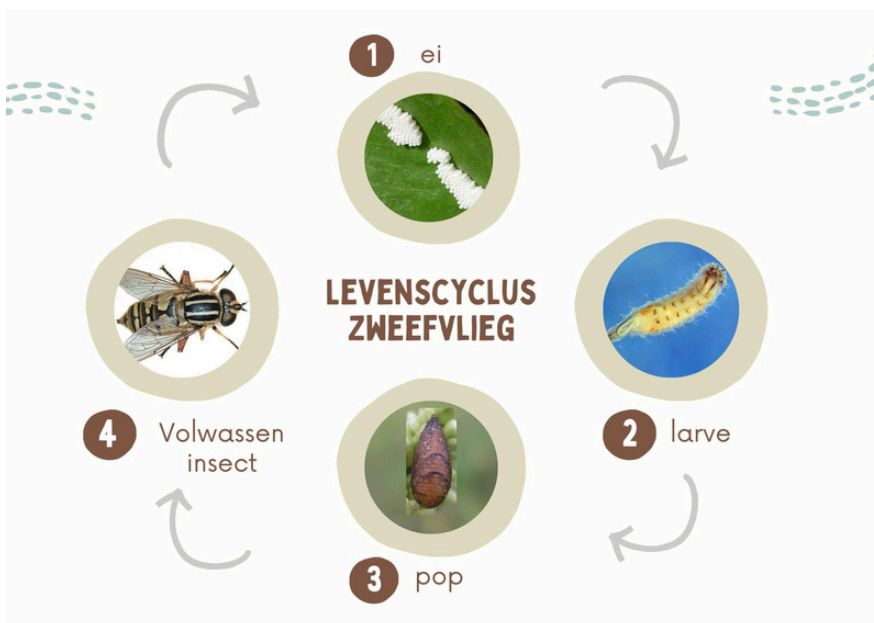
De één zijn vermommen is al beter gelukt dan de andere (in onze ogen toch). Je kan ze desondanks onderscheiden van vliesvleugeligen aan het feit dat ze twee vleugels, grote vliegenogen (de ogen nemen een groot deel van de kop in) en driedelige, onbeweeglijke antennen hebben. Ze kunnen ook net als een kolibrie ter plaatse blijven zweven. Het zijn vaak mannetjes die een territorium verdedigen die dit doen, al kunnen vrouwtjes ook zweven, ter inspectie van een bloem bijvoorbeeld. Al is het woord zweven een beetje misleidend. Om schijnbaar stil te hangen in de lucht, produceert de vlieg 200 à 300 vleugelslagen per seconde!

● Waar kan je zweefvliegen vinden?

Volwassen zweefvliegen bezoeken bloemen om zich te voeden. Ze drinken nectar en eten stuifmeel. Witte schermbloemen (denk aan fluitenkruid, engelwortel en berenklauw) worden doorgaans druk bezocht door zweefvliegen. Andere, zoals het gewoon weidegitje, vind je voornamelijk op boterbloemen. Bladlopers (een groep zweefvliegen) zullen zelden bloemen bezoeken. Ze lopen rond op bladeren en eten van weggewaaid stuifmeel of honingdauw. Langs zonnige bosranden of open plekken kan je ook vaak mannetjes zien patrouilleren. Ze blijven meestal op dezelfde plek rondhangen op zoek naar een vrouwtje. Zweefvliegen komen doorgaans 'naar buiten' bij matige temperaturen (tussen 15 à 25 °C) en hebben een voorkeur voor zonnig weer. Wanneer de zon zich laat zien op een bewolkte dag komen ze massaal tevoorschijn. Deze zoekkaart kan je helpen bij het identificeren van zweefvliegen.

● Levenscyclus van een zweefvlieg

De levenscyclus lijkt op andere insecten die een metamorfose ondergaan (afb. 2). Elke zweefvlieg begint als ei. Uit het ei komt een larve die zich voedt en enkele vervellingen doorloopt. Daarna verpopt de larve zich. Uit de pop komt een volwassen zweefvlieg. Volwassen zweefvliegen eten nectar en stuifmeel en spelen een belangrijke rol bij bestuiving. De mannetjes en vrouwtjes paren, waarna het vrouwtje op zoek gaat naar een geschikte plek om haar eitjes te leggen. En dat doen ze volgens de soort op uiteenlopende plekken want de larven houden er bijzondere levensstijlen op na!

AFBEELDING 2: VEREENVOUDIGDE
VOORSTELLING VAN DE
LEVENS CYCLUS VAN EEN
ZWEEFVLIEG / BRON: WIKIMEDIA.

● Zotte nestplaatsen

Heel wat larven van gitjes (genus *Cheilosia*) en soorten uit het genus *Merodon* en *Eumerus* leven in planten of paddenstoelen. De grote narcisvlieg bijvoorbeeld leeft als larve in bloembollen. Ik weet nog goed dat we tijdens een animatie een heleboel van deze vliegen tussen de narcissen zagen. Ze waren net uitgekomen en daardoor bleven ze lekker stilzitten in de handen van de kinderen. Een fantastische ervaring! Een aantal soorten maken mijnen in bladeren en zijn zo als larve gemakkelijk te identificeren.

Ga in het vroege voorjaar eens op zoek naar de mijn van het daslookgitje, dat je op de gelijknamige plant vindt. De meeste larven van Reuzen (dit zijn grote zweefvliegen van het genus *Volucella*) leven in nesten van sociale insecten waar ze het afval opruimen, al is er ook één soort, de wespreus, die parasitair leeft in nesten van de Duitse wesp, de gewone wesp en de hoornaar. De larven van Kniksprietten leven dan weer parasitair in mierennesten. Ze kunnen ongestoord hun gang gaan doordat ze zich camoufleren met mierengeurtjes. Nog andere hebben een aquatische levensstijl en leven in water of modder aan de oeverrand. De levenscyclus van woudzwevers, wespvliegen en bladlopers is dan weer gelinkt aan bomen. Ze leven in sapstromen, rottend hout, onder schors, in hakselhout, composthopen en/of in boorgaten van snuitkevers. De gewone snuitvlieg leeft in koeienvlaaien. Veruit de meeste soorten leven van bladluizen (of andere insecten die op planten leven).

Pendelvliegen en bijvliegen leven dan weer van bacteriën in rottingsholtes van bomen. Deze holtes vullen zich met regenwater en dood organisch materiaal (zoals bladeren). De larve van de klimopglanszweefvlieg leeft ook in rottingsholtes. Deze zweefvlieg werd voor het eerst gezien in België in 2017 in het Parmentierpark in Sint-Pieters-Woluwe. Door de klimaatverandering rukt deze naar het noorden op. De vlieg profiteert ook van het veranderend bosbeheer (meer dood hout) en ouder wordende bossen.

AFBEELDING 3: EEN NATUURLIJKE ROTTINGSHOLTE

Het is voor zweefvliegen met deze levensstijl dat we tijdens ons zomerkamp een 'nestplaats' na maakten. We lieten ons inspireren door het project 'Hoverfly Lagoons' van de 'Buzz Club' in Engeland. De nestplaats is snel gemaakt en is een meerwaarde op plekken waar er weinig oude bomen zijn. Je hoeft enkel een fles met water en organisch materiaal te vullen. Zet de fles op een plek met een natuurlijke strooisellaag of maak deze na in een schaal. Hier kunnen de larven zich verpoppen. Onze nestplaats was na een paar weken al bewoond door zweefvlieglarven. Ze zijn herkenbaar aan de lange, telescopische buis aan het uiteinde van hun lichaam waarmee ze ademen. Ze worden daarom ook wel rattenstaarten genoemd. De schaal liep door de vele regen ook onder water, wat geen probleem was, aangezien de nestplaats op een natuurlijke plek stond en de larven op de bosbodem een pop konden maken. In de schaal konden de kinderen op een niet invasieve manier op zoek naar larven. We vonden al snel een 15-tal larven.

AFBEELDING 4: ZWEEFVLIEGLARVE IN ONZE ZELFGEMAAKTE NESTPLAATS

AFBEELDING 5: KINDEREN ZOEKEN ZWEEFVLIEGLARVEN

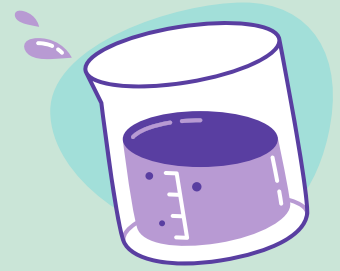
● Zweefvliegen helpen

Naast bijen zijn zweefvliegen belangrijke bestuivers. Aangezien heel wat soorten ook als larve bladluizen eten, spelen ze ook een rol in plaag controle. Ze zijn tevens een belangrijke voedselbron voor vogels, spinnen en andere insecten. Net als veel andere insecten gaat het aantal zweefvliegen achteruit. Deze achteruitgang wordt veroorzaakt door vermesting, verdroging, grootschalige landbouw en insecticiden. Ook aanhoudende en/of extreme weersomstandigheden veroorzaakt door de klimaatcrisis hebben een grote invloed op zweefvliegen. Je kan zweefvliegen helpen door jouw tuin insecten vriendelijker te maken. Kies voor inheemse bloemen, gebruik geen pesticiden en laat hoekjes verwilderen. Naast voedselvoorziening kan je ook artificiële nestplaatsen creëren zoals hierboven reeds besproken. In ruil zorgen de zweefvliegen voor bestuiving, bestrijding van bladluizen en houden ze de natuur in stand als onmisbaar deel van de voedselketen.

Maak een nestplaats voor zweefvliegen

Benodigheden:

- Een spijker
- Een fles of een bidon (proper)
- Een cutter
- Een plantenschaal
- Dood organisch materiaal zoals grasmaaisel, dode bladeren,...

Stappenplan:

1. Vraag hulp aan een volwassene.
2. Snij de bovenkant van de fles/bidon af met de cutter.
3. Maak met de spijker enkele gaten onder de bovenste rand van de fles/bidon. Hierdoor kan overtollig water wegstromen.
4. Vul de fles/bidon tot aan de gaten met dood organisch materiaal.
5. Plaats enkele stokken rechtop in de fles/bidon.
6. Vul de fles/bidon met water.
7. Zet de fles/bidon in een schaal gevuld met dode bladeren. Hier kunnen de larven verpoppen. Of zet de fles/bidon in de tuin waar reeds een natuurlijke strooisellaag aanwezig is.
8. Na enkele weken kan je de eerste larven observeren.
9. Vul het waterniveau aan indien nodig.

● Bronnen

- <https://www.bestuivers.nl/zweevliegen/een-zweefvliegenleven>
- <https://www.thebuzzclub.uk/hoverfly-lagoons>
- <https://www.natuurpunt.be/nieuws/acteurs-in-je-tuin-zweefvliegen>
- <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=31442>
- <https://www.natuurpunt.be/nieuws/weersextremen-en-het-effect-op-zweefvliegenpopulaties-in-vlaanderen>
- wikipedia